

Een hert met drie geweistangen

Anton C. Zeven

Het hert in de heraldiek

Zoals bekend heeft een natuurlijk hert twee geweistangen. Met deze wapens wordt in de natuur en in het park om de vrouwtjes gevochten. Het natuurlijke hert diende als voorbeeld van het heraldische hert [Afb. 1]. Een voorbeeld hiervan is het wapen van de Nederlandse familie Pfeiffer.

De wapenbeschrijving (CBG) hiervan luidt: *linksgeschuind, 1. in groen een omgewende schuinlinks geplaatste hertenkop [met hals] van natuurlijke kleur, 2. in goud een schuinlinks geplaatste zwarte fluit. Helmteken: op een groene en gouden wrong een hertenkop met hals van het schild uitkomend. Dekkleden: groen en bruin. Het tweede kwartier is sprekend.*

[Afb. 1] *Wapen Pfeiffer. (Foto: CBG-Heraldische Databank HDATNL013595. Ex Vorsterman van Oijen, 'Stam- en wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche Familiën met genealogische aantekeningen', Plaat 66.)*

Het album amicorum d'Andeleu

In het *album amicorum* van Joannes d'Andeleu (Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, catalogus aanvraagnummer 71 H 23), komen vooral wapens voor die in Leuven in 1609-1610 aangebracht zijn. Op bladzijde 19 (f° 10 r°) komt een merkwaardig wapen voor van een onbekende wapenvoerende vriend, die dat omstreeks 1610 deed aanbrengen [Afb. 2]. Opvallend is de derde geweistang

[Afb. 2] *Album amicorum van Joannes d'Andeleu, 1609-1610. Wapen van een onbekende vriend.*

bij het hert. Dit wapen komt niet in de CBG-Heraldische Databank voor.

Wapenbeschrijving: *gevierendeeld, 1 en 4. in blauw drie gouden sterren (2-1), 2 en 3. in zilver een aanzierende hertenkop van natuurlijke kleur; op de kop drie geweistangen. Helmteken: op een blauwe en gouden wrong de hertenkop met de hals naar rechts gewend. Dekkleden: goud en blauw.*

De kwartieren 1 en 4 tonen *misschien* het wapen Vorster. Kwartieren 1 en 4 kunnen afkomstig zijn van het wapen van zijn vader, en kwartieren 2 en 3 van het wapen met de hertenkop van zijn moeder. Is het het persoonlijk wapen van de vriend? Zo ja, welke is dan de naam van zijn moeder? Op internet kan ik op deze vragen geen antwoord vinden.

Derde geweistang

Mijn vraag is: waarom wordt in dit wapen een uitzondering gemaakt door op de kop van het hert tussen de twee natuurlijke geweistangen een derde stang toe te voegen? Ik vraag mij af of deze middenstang een verworden kruis – al of niet met Jezus – is dat het hert van Sint-Hubertus sierde [Afb. 3] die overleed in 714. Hubertus was een edelman die zich onder andere vermaakte met de jacht. Toen hij echter op een hert jaagde, zag hij dat het dier een kruis tussen het gewei had. Hij bekeerde zich tot het christendom en werd bisschop van Maastricht, waarna hij de bisschopzetel naar Luik overbracht. Sint-Hubertus werd een heilige, geëerd door leden van verscheidene ridderorden.

Het is mogelijk dat het tweede en derde kwartier van het wapen van de on-

[Afb. 3] Links: negentiende-eeuwse afbeelding van Sint-Hubertus – de 'apostel van de Ardennen' – en het heilige hert.

Boven: de kop van het sint-hubertushert met het kruis tussen zijn gewei komt in tal van wapens voor. Hier, sprekend, in het wapen van de Belgische fusiegemeente Saint-Hubert (provincie Luxemburg). In het oude gemeentewapen kwam ook Sint-Hubertus zélf voor.

bekende vriend van Joannes d'Andeleu teruggaan op een wapen met het hert met twee geweistangen en het kruis. Het kruis zou dan bijvoorbeeld niet in een zegelafdruk of -stempel herkend zijn. Of vond de wapenvoerder het sint-hubertushert te godsdienstig en verving hij het kruis doelbewust voor een derde geweistang?

Voor meer over heraldiek in alba amicorum zie website <www.antonzeven.nl> (categorie Album amicorum). De auteur kan gecontacteerd worden via de website of rechtsreeks via <anton.zeven@hetnet.nl>.